

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અબ્દુલ વહીદ

વિરુદ્ધ

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય

(ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૬૬/૨૦૦૫)

૧ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૫

[દીપક મિશ્રા અને આર. ભાનુમતી, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦: કલમ ૩૦૨ – હત્યા – અગાઉની

અપીલકર્તા બંદૂકથી સજ્જ અને અન્ય આરોપીઓ લાઠીઓ તથા દુશ્મનાવટ –

ડંડાઓથી સજ્જ – અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલ ગોળીબારના પરિણામે બે

વ્યક્તિઓનાં મૃત્યુ – અન્ય આરોપીઓ દ્વારા લાઠીઓ અને ડંડાઓ વડે

ફરિયાદપક્ષ પર ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી – નીચલી અદાલતો દ્વારા

દોષસિદ્ધિ - ઠેરવવામાં આવ્યું: ગોળીબારના કિસ્સામાં, બંદૂક ચલાવનાર વ્યક્તિ એવી ઈજા પહોંચાડી રહ્યો છે કે જે કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પૂરતી છે તેવું જ્ઞાન અને ઇરાદો ધરાવે છે તેમ માની લેવામાં આવે છે અને તે ગુનો સ્પષ્ટપણે હત્યાનો છે - નીચલી અદાલતોએ હકીકતનું સમવર્તી તારણ નોંધ્યું હતું કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧, ૩ અને ૪ નો પુરાવો અડગ રહ્યો હતો અને આ સાક્ષીઓની લાંબી ઉલટતપાસ છતાં, આરોપીઓ તેમની વિશ્વસનીયતાને ડગમગાવતો કોઈ મુદ્દો લાવી શક્યા ન હતા -

.દોષસિદ્ધિના હુકમમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી

સજા / સજા નિર્ધારણ: ગુનાની ગંભીરતા - સજાની પ્રમાણસરતા - ઠેરવવામાં આવ્યું: ગુનો જે રીતે આચરવામાં આવ્યો હતો તેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા ફટકારવાની દરેક અદાલતની ફરજ છે.

અપીલ ફગાવતાં, કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧. અપીલકર્તા અને આરોપી પક્ષકાર દીવાની દાવો અને અદાલતી તિરસ્કારની અરજી દાખલ કરવાના કારણે મૃતક સામે દુશ્મનાવટ ધરાવતા હતા. અપીલકર્તા અને આરોપી પક્ષકાર પિસ્તોલ, બંદૂકો અને લાઠીઓથી સજ્જ થઈને મૃતકના ઓટલા (ચબૂતરા) પર ગયા હતા, જે હત્યા કરવાનો અપીલકર્તાનો ઇરાદો દર્શાવે છે. એક સામાન્ય વ્યક્તિ માનવ અંગોમાં ધમનીઓનું ચોક્કસ સ્થાન જાણતો હોવાનું માની લેવામાં આવતું નથી. તેથી, જો હાથ અથવા પગ પર ચપ્પુ અથવા કટાર વડે કરવામાં આવેલ ઘાથી ધમની કપાઈ જાય અને

ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ પરિણામે મૃત્યુ પામે, તો એવી દલીલ કરવી વ્યાજબી હોઈ શકે કે આ ગુનો સાપરાધ મનુષ્યવધનો નથી અને હુમલાખોરે માત્ર ખતરનાક હથિયાર વડે વ્યથા અથવા મહાવ્યથા પહોંચાડવાનો ઈરાદો રાખ્યો હોવાનું માની શકાય. પ્રસ્તુત કેસ તદ્દન ભિન્ન છે. જ્યારે બંદૂકનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે બંદૂક ચલાવનાર વ્યક્તિ કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પર્યાપ્ત હોય તેવી ઈજા પહોંચાડી રહ્યો છે તેવું જ્ઞાન અને ઈરાદો ધરાવે છે તેમ માનવું જ પડશે અને આ ગુનો સ્પષ્ટપણે હત્યાનો છે. દુશ્મનાવટ અને ઉપયોગમાં લેવાયેલા હથિયારને ધ્યાનમાં રાખીને, નીચલી અદાલતોએ યોગ્ય રીતે જ ઠેરવ્યું હતું કે અપીલકર્તા-આરોપી મૃતકની હત્યા કરવાના ગુના માટે દોષિત હતો. [પેરા ૧૪]

૨. આ બનાવમાં જ્યારે બે વ્યક્તિઓનાં મૃત્યુ થયાં હતાં અને અન્ય સંખ્યાબંધ વ્યક્તિઓ ઈજાગ્રસ્ત થઈ હતી, ત્યારે આરોપીની ઉંમર કોઈ પ્રસ્તુતતા ધરાવતી નથી. અયોગ્ય સહાનુભૂતિ ક્રિમિનલ ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે અને પ્રણાલીની અસરકારકતામાં જાહેર જનતાના વિશ્વાસને નબળો પાડશે. તેથી જે રીતે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો તેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા ફટકારવાની દરેક અદાલતની ફરજ છે. ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટે હકીકતના સમવર્તી તારણો નોંધ્યા છે અને આ તારણો પુરાવા પર આધારિત હોવાથી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી. [પેરા ૧૫]

ક્રિમિનલ એપેલેટ અધિકારક્ષેત્ર: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૬૬/૨૦૦૫.

અલ્હાબાદ ખાતેની વડી અદાલતના ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૯૬/૧૯૮૧ માં તારીખ ૧૭.૧૨.૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા વતી સલમાન ખુરશીદ, ઇમ્તિયાઝ અહેમદ, નગ્મા ઇમ્તિયાઝ (ઇકિવટી લેક્સ એસોસિએટ્સ વતી) એડવોકેટ્સ.

સામાવાળા વતી રત્નાકર દાશ, હર્ષવર્ધન ઝા, આદર્શ ઉપાધ્યાય એડવોકેટ્સ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ આર. ભાનુમતી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. અલ્હાબાદ હાઇકોર્ટ દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૯૬/૧૯૮૧ માં તારીખ ૧૭.૧૨.૨૦૦૪ ના રોજ આપવામાં આવેલા ચુકાદા સામે આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા હાઇકોર્ટે અપીલકર્તા અબ્દુલ વહીદની ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨, ૧૪૮ અને કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૨૩ હેઠળની દોષસિદ્ધિ તથા તેને ફટકારવામાં આવેલી અનુક્રમે આજીવન કેદ અને એક વર્ષની સખત કેદની સજા બહાલ રાખી હતી. હાઇકોર્ટે આરોપી બાબુ ખાન, મુખ્તિયાર, જાવેદ ખાન અને મોહમ્મદ હફીઝ ખાન સંબંધે અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરી હતી. આરોપી વકીલ ખાન, અબ્દુલ હઈ અને શફીક ખાન સંબંધે હાઇકોર્ટ સમક્ષની અપીલ રદબાતલ (એબેટ) થઈ ગઈ હતી.

૨. ફરિયાદપક્ષનો કેસ એવો છે કે ફરિયાદી-રઝાક ખાનના ભાઈ અબ્બાસ અને શબ્બીરે મુન્સિફ, ફરૅખાબાદની અદાલતમાં દાવો દાખલ કર્યો હતો અને

અદાલત દ્વારા મનાઈદુકમ જારી કરવામાં આવ્યો હતો. અદાલતના હુકમ છતાં, અપીલકર્તા અબ્દુલ વહીદે બાંધકામ અટકાવ્યું ન હતું અને પંચાયત ઘર પર બાંધકામ ચાલુ રાખ્યું હતું. અપીલકર્તાના સતત ગેરકાયદેસર કૃત્યના કારણે, તેની સામે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને કેસ તારીખ ૦૬.૧૧.૧૯૭૪ ના રોજ સુનાવણી માટે સૂચિબદ્ધ હતો. સુનાવણીની તારીખના એક દિવસ પહેલાં એટલે કે તારીખ ૦૫.૧૧.૧૯૭૪ ના રોજ રાત્રે આશરે ૮.૦૦ વાગ્યે, ફરિયાદી અબ્બાસ, શુબરાતી અને ઇસરાર સાથે કૂવાના ઓટલા (ચબૂતરા) પાસે બેસીને અદાલતની સુનાવણી અંગે ચર્ચા કરી રહ્યા હતા. તે સમયે અબ્દુલ હઈ, અપીલકર્તા-અબ્દુલ વહીદ, વકીલ ખાન, બાબુ, શફીક, મુખ્તિયાર, જાવેદ અને હફીઝ ત્યાં આવ્યા અને તેમને ગાળો આપી એવી ચેતવણી આપી કે જો તેઓ બીજા દિવસે અદાલતમાં જશે તો તેમને જાનથી મારી નાખવામાં આવશે. અબ્બાસે વળતો જવાબ આપ્યો કે તેણે દાવો દાખલ કર્યો છે અને તે મામલાને આગળ ધપાવશે જ. અપીલકર્તા-અબ્દુલ વહીદ, અબ્દુલ હઈ અને શફીક પરવાનાવાળી બંદૂકોથી સજ્જ હતા, જ્યારે બાકીના લોકો પાસે લાઠીઓ અને ડંડાઓ હતા. બોલાચાલી સાંભળીને અશફાક, ઇશિતયાક, યાસીન ખાન, અલી દરાજ અને મોહમ્મદ યાસીન ઘટનાસ્થળે આવ્યા અને અદાલત આ મુદ્દે નિર્ણય કરશે તેમ કહી વચ્ચે પડ્યા. અબ્દુલ વહીદ અને શફીકે અન્યોને હાડકાં ભાંગી નાખવા માટે ઉશ્કેર્યા, જેના પર બાબુ, વકીલ, મુખ્તિયાર, જાવેદ અને હફીઝે લાઠીના ઘા મારીને ઇજાઓ પહોંચાડવાનું શરૂ કર્યું. ઇશિતયાક અને અશફાકે બચાવમાં લાઠીઓનો ઉપયોગ કર્યો. આરોપી અબ્દુલ હઈ, અબ્દુલ

વહીદ અને શફીકે ફરિયાદપક્ષ પર ગોળીબાર કયો . અબ્દુલ વહીદનો ગોળીબાર સીધો અબ્બાસના હાથમાં વાગ્યો અને અબ્બાસને ફેંક્યરની ઈજાઓ થઈ તથા તે થોડી વાર પછી મૃત્યુ પામ્યો. ઇસરાને પણ છરા વાગ્યા અને તેને ગોળીબારની ઈજાઓ થઈ.

૩. રઝાક ખાન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ પર, પોલીસ સ્ટેશન કમલગંજ ખાતે ગુના રજિસ્ટર નં. ૩૧૩/૧૯૭૪ હેઠળ આઈપીસીની કલમ ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૦૨, ૩૦૨/૧૪૯ અને ૩૦૨/૧૪૯ હેઠળ કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો અને પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર બિશેશ્વર સિંહ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭) દ્વારા તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી. ઇજાગ્રસ્ત અશફાક ખાન, ઇશિતયાક ખાન, રઝાક ખાન અને શુબરાતીને પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર કમલગંજ ખાતે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને પ્રાથમિક સારવાર બાદ તેમને જિલ્લા હોસ્પિટલ ફતેહગઢ ખાતે રીફર કરવામાં આવ્યા હતા જ્યાં તેમની સારવાર કરવામાં આવી હતી. ડૉ. એચ. ડી. ગુપ્તાએ તારીખ ૦૬.૧૧.૧૯૭૪ ના રોજ અબ્બાસના મૃતદેહનું પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું હતું અને પોસ્ટમોર્ટમ પ્રમાણપત્ર (આંક કા-૨૫) જારી કરીને એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે અબ્બાસનું મૃત્યુ તેને થયેલી ઈજાઓના કારણે આઘાત અને રક્તસ્રાવથી થયું હતું. ઇજાગ્રસ્ત ઇસરા ખાનને જિલ્લા હોસ્પિટલ ફતેહગઢમાં ઇન્ડોર દર્દી તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને તારીખ ૧૮.૧૧.૧૯૭૪ ના રોજ હોસ્પિટલમાંથી રજા આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ ઇસરાને આંતરડામાં અવરોધની ફરિયાદ સાથે તારીખ ૧૪.૧૨.૧૯૭૪ ના રોજ ફરીથી

હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૧૬.૧૨.૧૯૭૪ ના રોજ, જિલ્લા હોસ્પિટલમાં તત્કાલીન એસ.ડી.એમ. સદર શ્રી વિનય કુમાર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૩) દ્વારા ઇસરાર ખાનનું મરણોન્મુખ નિવેદન (આંક કા-૨૮) નોંધવામાં આવ્યું હતું. ડૉ. સાબીર હુસૈને પ્રમાણપત્ર (આંક કા-૧૭) આપ્યું હતું કે ઇસરાર ખાન મરણોન્મુખ નિવેદન આપવા માટે સક્ષમ માનસિક સ્થિતિમાં હતો. સારવાર છતાં તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૭૪ ના રોજ ઇસરાર ખાનનું અવસાન થયું. ડૉ. એસ. ટંડન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૦) એ મૃતક ઇસરાર ખાનના મૃતદેહનું શવપરીક્ષણ કર્યું અને પોસ્ટમોર્ટમ પ્રમાણપત્ર (આંક કા-૨૪) જારી કરીને અભિપ્રાય આપ્યો કે મૃત્યુ સેપ્ટિક પેરીટોનાઈટિસ તરીકે આઘાતને કારણે થયું હતું, જે ડૉક્ટરના મતે ઇજાઓની યોગ્ય સારવારના અભાવે ઇસરારમાં વિકસી શક્યું હોત. યોગ્ય તપાસ બાદ આરોપીઓ સામે તારીખ ૦૭.૦૧.૧૯૭૫ ના રોજ કલમ ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૦૨ તથા કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાણે લેતાં (બે ગુનાઓ માટે) ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૪. આરોપીઓનો ગુનો સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે તેર સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી. આરોપીઓ વતી બચાવપક્ષે બે સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી. પુરાવાની વિચારણા કર્યા બાદ, બીજા એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ, ફરૂખાબાદે તારીખ ૩૧.૦૩.૧૯૮૧ ના ચુકાદા દ્વારા અપીલકર્તા અબ્દુલ વહીદને અબ્બાસ ખાનની હત્યા માટે આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારી હતી. અન્ય સાત આરોપી વ્યક્તિઓને કલમ ૧૪૯ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૦૨ હેઠળ અબ્બાસ ખાનની હત્યા માટે

દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને તે પૈકી પ્રત્યેકને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. તમામ આઠ વ્યક્તિઓને ઇસરાર ખાનની હત્યા માટે કલમ ૩૦૨/૧૪૯ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને તે દરેકને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. આરોપી અબ્દુલ હઈ, અબ્દુલ વહીદ અને શફીકને કલમ ૧૪૮ હેઠળ પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. તમામ આઠ આરોપી વ્યક્તિઓને કલમ ૩૨૩/૧૪૯ હેઠળ પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. દોષસિદ્ધિના ચુકાદાથી નારાજ થઈને, આરોપી વ્યક્તિઓએ અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેણે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તા-અબ્દુલ વહીદને ફટકારેલી દોષસિદ્ધિ બહાલ રાખી હતી અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ અન્ય આરોપીઓ સંબંધે અપીલ આંશિક રીતે મંજૂર કરી હતી. આ અપીલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદાની શુદ્ધતાને પડકારે છે.

૫. અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સલમાન ખુરશીદે પુરાવા અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કરાવતાં દોષસિદ્ધિને અન્ય બાબતોની સાથે સાથે નીચેના કારણોસર પડકારી હતી: (૧) બનાવના સ્થળ અંગેની વિસંગતતા; (૨) ફરિયાદપક્ષ હુમલાખોર પક્ષકાર હતો અને (૩) અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ માત્ર આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ થઈ શકે, કલમ ૩૦૨ હેઠળ નહીં. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે આ બનાવ શફીકના ઓટલા પાસે બન્યો હતો જ્યાં શફીક અને સહ-આરોપી વકીલ તથા હફીઝ બેઠા હતા, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલ સ્થળ અને રીતે નહીં. વધુમાં એવી

રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તપાસ કરનાર અમલદારને બનાવના કથિત સ્થળે એટલે કે અબ્બાસના દરવાજા સામે લોહીનું કોઈ ટીપું મળ્યું ન હતું. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આરોપી પક્ષકાર હુમલાખોર ન હતો અને માત્ર મૃતક અબ્બાસ ખાન અને ઇસરાર અનુક્રમે બંદૂક અને પિસ્તોલથી સજ્જ હતા તથા તપાસ કરનાર અમલદારે બનાવના સ્થળેથી મૃતક અબ્બાસ ખાનની બંદૂક કબજે કરી હતી પરંતુ આ બંદૂક ત્યાં કેવી રીતે મળી તે સમજાવવામાં ફરિયાદપક્ષ નિષ્ફળ રહ્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષના કેસની આ મહત્વપૂર્ણ ખામીઓની હાઈકોર્ટ દ્વારા યોગ્ય કદર કરવામાં આવી ન હતી.

૬. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રત્નાકર દાશે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષે વાજબી શંકાથી પર રહીને આરોપીનો ગુનો સાબિત કર્યો છે અને ટ્રાયલ કોર્ટે અબ્બાસ ખાનની હત્યા કરવા બદલ અપીલકર્તાને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યો હતો તથા હાઈકોર્ટે અપીલ યોગ્ય રીતે જ ફગાવી દીધી હતી.

૭. અમે સામસામેની દલીલો પર કાળજીપૂર્વક વિચારણા કરી છે અને વાદગ્રસ્ત ચુકાદો તથા રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું પરિશીલન કર્યું છે.

૮. શબ્દીર ખાન અને અબ્બાસે દીવાની દાવો નં. ૧૧૦/૭૪ (આંક કા-૪૦) એવા આક્ષેપ સાથે દાખલ કર્યો હતો કે અપીલકર્તા અબ્દુલ વહીદે પંચાયત ઘરની જમીન પર પોતાના મકાનનું બાંધકામ શરૂ કર્યું છે. અબ્બાસ ખાનની અરજી પર, મુન્સિફ કોર્ટે તારીખ ૧૭.૦૪.૧૯૭૪ ના હુકમ દ્વારા યથાસ્થિતિ

જાળવવાનો હુકમ કર્યો હતો. આંક કા-૪૧ ઉપરોક્ત દાવામાં કમિશનરના અહેવાલ અને નકશાની નકલ છે. આંક કા-૪૨ એ ઉપરોક્ત દાવો નં. ૧૧૦/૭૪ માં અપીલકર્તા અબ્દુલ વહીદ સામે સીપીસીના ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૨ હેઠળ પગલાં લેવા માટે શબ્દીર ખાન દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી છે, જે પરચૂરણ કેસ નં. ૬૫/૭૪ તરીકે નોંધાયેલ હતી અને બનાવના બીજા દિવસે એટલે કે ૦૬.૧૧.૧૯૭૪ ના રોજ તેની સુનાવણી નિયત કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ ના પુરાવા દ્વારા અને ઉપરોક્ત દસ્તાવેજો દ્વારા ફરિયાદપક્ષે આરોપીઓનો હેતુ (મોટિવ) સાબિત કર્યો છે. સ્વીકૃત રીતે, આરોપી વ્યક્તિઓ આરોપી-અપીલકર્તાના નજીકના સંબંધીઓ હતા તેથી તેઓએ પણ ગુનો આચરવામાં મદદ કરી હતી અને તે તમામે ફરિયાદપક્ષને ઇજાઓ પહોંચાડવાના સામાન્ય ઇરાદા સાથે ગેરકાયદે મંડળી રચી હતી. કથિત ગુનો આચરવા માટે આરોપી વ્યક્તિઓનો હેતુ સાબિત કરતો વિશ્વસનીય અને સુસંગત પુરાવો ઉપલબ્ધ છે. મૃતક પ્રત્યે આરોપીઓના હેતુની સાબિતી ગુનાની શક્યતાને પ્રબળ બનાવે છે. હેતુની સાબિતી પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓના પુરાવાને વજન અને મૂલ્ય પ્રદાન કરે છે.

૯. ફરિયાદપક્ષે મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓ રઝાક ખાન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧), યાસીન ખાન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩) અને અલી દરાજ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪) ની જુબાની પર આધાર રાખ્યો છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧, ૩ અને ૪ એ આરોપીઓના પ્રત્યક્ષ કૃત્યો વિશે એક અવાજે જુબાની આપી છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧-રઝાક ખાન ઇજાગ્રસ્ત

સાક્ષી હોવાથી, તેમની જુબાની ઉચ્ચ સ્થાને રહે છે. સિવાય કે કોઈ મજબૂત અને પ્રતીતિકારક કારણો હોય, ઇજાગ્રસ્ત સાક્ષી-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ ની જુબાની પર શંકા કરી શકાય નહીં. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ નું ઘર અબ્બાસ ખાનના ઘરની પશ્ચિમ તરફ ૩૦ થી ૩૫ ડગલાંના અંતરે આવેલું છે અને ઘટનાસ્થળે તેમની હાજરી તદ્દન સ્વાભાવિક છે. બનાવ સમયે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ અને ૪ સાક્ષી નં. ૩ ના ઘરે હાજર હતા અને બનાવની બૂમાબૂમ સાંભળીને તેઓ બંને ઘટનાસ્થળે દોડી આવ્યા હતા અને તેમની જુબાનીને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ ના પુરાવા દ્વારા સંપૂર્ણ સમર્થન મળે છે. નીચલી અદાલતોએ હકીકતનું સમવર્તી તારણ નોંધ્યું છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧, ૩ અને ૪ ની જુબાની અડગ રહી છે અને આ સાક્ષીઓની લાંબી ઉલટતપાસ છતાં, આરોપીઓ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧, ૩ અને ૪ ની વિશ્વસનીયતાને ડગમગાવતો કોઈ મુદ્દો લાવી શક્યા ન હતા.

૧૦. અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા અબ્દુલ વહીદ અને આરોપી પક્ષકાર હુમલાખોર ન હતા અને આ દુર્ભાગ્યપૂર્ણ બનાવ શફીકના ઓટલા પાસે બન્યો હતો જ્યાં સહ-આરોપી વકીલ ખાન, હફીઝ બેઠા હતા અને તારીખ ૦૬.૧૧.૧૯૭૪ ના રોજ સૂચિબદ્ધ તિરસ્કાર કેસની રણનીતિ પર ચર્ચા કરી રહ્યા હતા અને તે ક્ષણે મૃતક અબ્બાસ અને ઇસરાર અનુક્રમે બંદૂક અને પિસ્તોલથી સજ્જ થઈને લાઠીઓ સાથેના અન્ય લોકો સાથે ગાળો ભાંડતા ત્યાં આવ્યા હતા અને બંને પક્ષો વચ્ચે બોલાચાલી થઈ હતી તથા રઝાક ખાને વકીલ ખાન અને હફીઝને લાઠીના ઘા માર્યા હતા અને અબ્બાસે

પોતાની બંદૂકમાંથી ગોળીબાર કર્યો હતો તથા માત્ર આરોપી પક્ષકાર હુમલાખોર હતો તેવું દર્શાવવા માટે ઘટનાસ્થળ બદલીને અબ્બાસનો ઓટલો દર્શાવવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના કથન મુજબ, તારીખ ૫.૧૧.૧૯૭૪ ની સાંજે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ અબ્બાસ ખાનના ઘરની સામે આવેલા કૂવાના ઓટલા પર બેઠા હતા અને આરોપી પક્ષકારે આવીને ગોળીબારથી ઇજાઓ પહોંચાડી હતી અને તેમના પર લાઠીઓ વડે હુમલો કર્યો હતો. પક્ષકારો વચ્ચેનો વિવાદ બનાવના ચોક્કસ સ્થળ બાબતનો છે. સ્વીકૃત રીતે, બંને પક્ષોએ જણાવ્યું છે કે દીવાની વિવાદના કારણે બોલાચાલી થયા પછી, તેમની વચ્ચે લડાઈ શરૂ થઈ હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ અને અન્ય સાક્ષીઓએ બનાવનું સ્થળ અબ્બાસનો ઓટલો હોવા બાબતે સુસંગત રીતે જુબાની આપી છે. જો બનાવ બચાવપક્ષના આક્ષેપ મુજબ શફીક ખાનના ઓટલા પર બન્યો હોત, તો શફીકના ઘરના ઓટલા પાસે થોડું લોહી મળવાની અપેક્ષા હતી; શફીક ખાનના ઓટલા પર કોઈ લોહી ન મળવાની હકીકત બચાવપક્ષના કથનને અસંભવિત બનાવે છે.

૧૧. આરોપીઓ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદપક્ષ હુમલાખોર હતો અને મૃતક અબ્બાસ ખાન અને ઇસરાર અનુક્રમે બંદૂક અને પિસ્તોલથી સજ્જ થઈને લાઠીઓ ધરાવતા અન્ય લોકો સાથે ગાળો દેતા શફીક ખાનના ઓટલા પર આવ્યા હતા અને ફરિયાદીએ વકીલ ખાન તથા હફીઝને લાઠીના ફટકા માર્યા હતા અને અબ્બાસ ખાને પોતાની બંદૂકમાંથી ગોળીબાર કર્યો હતો જેના પરિણામે આરોપીઓ વકીલ ખાન અને હફીઝને ઇજાઓ થઈ હતી

અને ફરિયાદપક્ષે બનાવની ઉત્પત્તિ છુપાવી છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨-ડૉ. જી. એમ. સોલંકીની જુબાની અલબત્ત દર્શાવે છે કે આરોપી વ્યક્તિઓ મોહમ્મદ હફીઝ અને વકીલ ખાનને સાદી ઇજાઓ થઈ હતી (આંક કા-૬ અને કા-૪૩). જો આરોપીને થયેલી ઇજાઓ નજીવી પ્રકૃતિની ન હોય તો ફરિયાદપક્ષ તે સમજાવવા માટે બંધાયેલો છે. મોહમ્મદ હફીઝ અને વકીલ ખાનને થયેલી ઇજાઓ સાદી હતી. તેમ છતાં, ફરિયાદપક્ષે એફઆઈઆર નોંધતી વખતે પણ આરોપીઓને થયેલી ઇજાઓ પૂરતી રીતે સમજાવી હતી કારણ કે બચાવમાં ઇશિતયાક અને અશફાકે આરોપી પક્ષકાર પર લાઠીના ઘા માર્યા હતા. અગાઉ ચર્ચા કર્યા મુજબ, આરોપી પક્ષકાર બંદૂકો, પિસ્તોલ અને લાઠીઓથી સજ્જ હતો, ફરિયાદપક્ષને થયેલી ઇજાઓ અને ફરિયાદપક્ષ તરફ બે વ્યક્તિઓનાં મૃત્યુ થયાં હતાં તે હકીકત તથા તેમને થયેલી ઇજાઓ સ્પષ્ટપણે સાબિત કરે છે કે આરોપી પક્ષકાર હુમલાખોર હતો. હકીકત એ છે કે આરોપીઓ હુમલાખોર હતા અને આરોપી વકીલ ખાન અને હફીઝ ખાનને ઇશિતયાક અને અશફાક ખાનના હાથે બુક્ટા હથિયારોની સામાન્ય સાદી ઇજાઓ થઈ હતી, જેમણે પોતાના ખાનગી બચાવના અધિકારના કાયદેસરના ઉપયોગમાં લાઠીઓ ચલાવી હતી.

૧૨. બનાવના સ્થળેથી ત્રીજી બંદૂકની રિકવરી ફરિયાદપક્ષે સમજાવી નથી તેવી દલીલ સાથે ફરિયાદપક્ષના કથન પર આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે. અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કથિત રીતે જમ કરાયેલા ત્રણ ખાલી કારતૂસ બેલિસ્ટિક નિષ્ણાત-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮ ને મોકલવામાં આવ્યા હતા જેમણે પ્રમાણપત્ર (આંક કા-૨૩) આપ્યું છે કે તે

પૈકીના બે કારતૂસ બંદૂક નં. ૩૬૯૬-૬૯ માંથી એટલે કે સહ-આરોપી અબ્દુલ હઈ પાસેથી કથિત રીતે જમ કરાયેલી બંદૂકમાંથી છોડવામાં આવ્યા હતા અને ત્રીજું કારતૂસ આ બે પૈકી કોઈ પણ બંદૂકમાંથી છોડવામાં આવ્યું ન હતું અને ત્રીજી બંદૂકની રિકવરીના અભાવે ફરિયાદપક્ષનું કથન અત્યંત શંકાસ્પદ બને છે. નોંધનીય છે કે આરોપી પાસેથી મળી આવેલી બંદૂકમાંથી બે કારતૂસ છોડવામાં આવ્યા હતા તે સાબિત થયું હોવા છતાં, ત્રણ પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓના નિવેદન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે અબ્દુલ વહીદ પાસે બંદૂક હતી અને તેણે તેની બંદૂકમાંથી એક ગોળી ચલાવી હતી. સદર કારતૂસ સંભવતઃ અપીલકર્તા-અબ્દુલ વહીદની બંદૂકનું હોઈ શકે જે મળી આવી ન હતી. અપીલકર્તા પાસેથી બંદૂક ન મળવી કે ત્રણ કારતૂસ અંગે બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતનો અભિપ્રાય ફરિયાદપક્ષના કેસ અને અપીલકર્તાની સંડોવણી અંગે કોઈ પણ રીતે શંકા પેદા કરતો નથી.

૧૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સલમાન ખુરશીદે વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા છોડવામાં આવેલી ગોળી અબ્બાસના હાથ પર વાગી હતી જે શરીરનો કોઈ મહત્વપૂર્ણ (નાજુક) ભાગ નથી અને અપીલકર્તાને હત્યા માટે દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. પોસ્ટમોર્ટમ પ્રમાણપત્ર (આંક કા-૨૫) ના પરિશીલન પરથી જણાય છે કે અબ્બાસને નીચે મુજબની ઇજાઓ થઈ હતી:

- (૧) જમણા ઉપરના હાથના આગળના અને અંદરના ભાગે ૧ ½" x ½" x હાડકા સુધી ઊંડો બંદૂકની ગોળીનો ઘા. કોણીથી ૩ ½" ઉપર હ્યુમરસ

હાડકાના શાફ્ટના ફેક્ચર સાથે...

(૨) જમણા ઉપલા હાથના મધ્ય ભાગમાં બહાર નીકળતી કિનારીઓ સાથે ૧/૮" x ૧/૮" x ૧/૧૦" x ૧/૧૦" ના વિવિધ પરિમાણોના બહાર નીકળવાના બહુવિધ બંદૂકની ગોળીના ઘા.

(૩) નાકના ટેરવાની જમણી બાજુએ ૧/૨" x ૧/૨" નો છોલાયેલો ઘા (એબ્રેશન).

ડૉક્ટરે ધામાંથી બાર છરા કાઢ્યા હતા અને ડૉ. એચ. ડી. ગુપ્તાએ એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે મૃતક અબ્બાસનું મૃત્યુ તેને થયેલી ઈજાઓના પરિણામે આઘાત અને રક્તસ્રાવને કારણે થયું હતું.

૧૪. અપીલકર્તા અને આરોપી પક્ષકાર દીવાની દાવો અને તિરસ્કારની અરજી દાખલ કરવાના કારણે મૃતક-અબ્બાસ ખાન સામે દુશ્મનાવટ ધરાવતા હતા. અપીલકર્તા અને આરોપી પક્ષકાર પિસ્તોલ, બંદૂકો અને લાઠીઓથી સજ્જ થઈને અબ્બાસ ખાનના ઓટલા પર ગયા હતા, જે હત્યા કરવાનો અપીલકર્તાનો ઈરાદો દર્શાવે છે. એક સામાન્ય વ્યક્તિ માનવ અંગોમાં ધમનીઓનું ચોક્કસ સ્થાન જાણતો હોવાનું માની લેવામાં આવતું નથી. તેથી, જો હાથ અથવા પગ પર ચપ્પુ અથવા કટાર વડે કરવામાં આવેલ ઘાથી ધમની કપાઈ જાય અને ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિ પરિણામે મૃત્યુ પામે, તો એવી દલીલ કરવી વ્યાજબી હોઈ શકે કે આ ગુનો સાપરાધ મનુષ્યવધનો નથી અને હુમલાખોરે માત્ર ખતરનાક હથિયાર વડે વ્યથા અથવા મહાવ્યથા પહોંચાડવાનો ઈરાદો રાખ્યો હોવાનું માની શકાય.

પ્રસ્તુત કેસ તદ્દન ભિન્ન છે. જ્યારે બંદૂકનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે બંદૂક ચલાવનાર વ્યક્તિ કુદરતી સામાન્ય ક્રમમાં મૃત્યુ નીપજાવવા માટે પર્યાપ્ત હોય તેવી ઈજા પહોંચાડી રહ્યો છે તેવું જ્ઞાન અને ઈરાદો ધરાવે છે તેમ માનવું જ પડશે અને આ ગુનો સ્પષ્ટપણે હત્યાનો છે. દુશ્મનાવટ અને ઉપયોગમાં લેવાયેલા હથિયારને ધ્યાનમાં રાખીને, નીચલી અદાલતોએ યોગ્ય રીતે જ ઠેરવ્યું હતું કે અપીલકર્તા-આરોપી અબ્બાસ ખાનની હત્યા કરવાના ગુના માટે દોષિત હતો.

૧૫. અપીલકર્તા વતી એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ બનાવ વર્ષ ૧૯૭૪ નો હતો અને અપીલકર્તાની ઉંમર આશરે નેવું વર્ષની છે અને આટલા લાંબા સમય પછી તેને જેલમાં મોકલવો તે કઠોર બાબત ગણાશે. અમે આ રજૂઆતથી પ્રભાવિત થયા નથી. આ બનાવમાં જ્યારે બે વ્યક્તિઓનાં મૃત્યુ થયાં હતાં અને અન્ય સંખ્યાબંધ વ્યક્તિઓ ઈજાગ્રસ્ત થઈ હતી, ત્યારે અમારા મતે, આરોપીની ઉંમર કોઈ પ્રસ્તુતતા ધરાવતી નથી. અયોગ્ય સહાનુભૂતિ ક્રિમિનલ ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે અને પ્રણાલીની અસરકારકતામાં જાહેર વિશ્વાસને નબળો પાડશે. તેથી જે રીતે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો તેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા ફટકારવાની દરેક અદાલતની ફરજ છે. ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટે હકીકતના સમવર્તી તારણો નોંધ્યા છે અને આ તારણો પુરાવા પર આધારિત હોવાથી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી.

૧૬. અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે. અપીલકર્તા જામીન પર છે. તેના

જામીન બોન્ડ રદ કરવામાં આવે છે. બાકીની સજા ભોગવવા માટે તેને તરત જ કસ્ટડીમાં લેવામાં આવશે.

અપીલ ફગાવી દીધી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====